

Свідерська Ольга Іванівна

Політичні мему як вияв віртуальної політичної поведінки

УДК [327.8:004.77]:316.62
DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2023-6.9>

Свідерська Ольга Іванівна
кандидат політичних наук,
доцент кафедри теоретичної
та практичної психології
Національного університету «Львівська
політехніка»
вул. Степана Бандери, 12, Львів,
Україна
ORCID: 0000-0001-6618-0559

У статті розглядається поняття політичного мему як вияв, передусім масової політичної поведінки. Доведено: мему є доволі актуальним предметом досліджень політологічної науки. Перш за все варто наголосити, що вони безпосередньо пов'язані із збільшенням масштабів вивчення взаємозв'язку віртуальної реальності та політичних явищ. Політичні мему є прямим наслідком невинного розвитку інформаційного суспільства, яке сприяє трансформації традиційної політичної діяльності. Соціальні мережі дозволяють обходити традиційні ЗМІ, отже залишаються важливими комунікативними вузлами політичних акторів. Особливої уваги заслуговує дослідження політичних мемів, які прийнято розглядати як «засіб передачі інформації», «приклад політичної сатири», «фрейми колективної дії», «жанри», «передвиборчі фрейми», «вияв непокори» тощо. Встановлено: певні дослідження (Л. Шифман) розглядають політичні мему як детермінанти, які формують норми та дискусії про загальну світоглядну картину; залученість громадян до політики головно відбувається через неформальну, символічну, творчу, спільну та цифрову мережеву діяльність; здатність досягати віральності дозволяють мемам брати участь у конструюванні віртуальної реальності, переплітати реальний та віртуальний світи, суттєвим чином впливати на політичну дійсність. Узагальнено: у поєднанні із метафорою, легкістю та лаконічністю дозволяють мему залучати неймовірно велику кількість інтернет користувачів до політичної дискусії навіть ту публіку, яка б ніколи не прагнула бути політично активною; політичні мему є не тільки прикладом політичної сатири, але й інструментом створення політичної реальності, поширення замовних політичних наративів, пропаганди та дезінформації; мему можуть мати критичний, глузливий, або ж інформативний характер; політичний мем здатний формувати політичний дискурс: під час передвиборчих кампаній, використання мемів може вплинути на електоральний вибір, сформуванню позитивне, чи, навпаки критичне ставлення до тієї чи іншої партії; у буденному житті політичні мему можуть бути частиною політичного дискурсу країни: у вільній, демократичній країні – виконувати функцію комунікативного інструменту, у країнах із закритими режимами – формою вияву протесту; політичний мем може бути частиною ворожої ІПСО та елементом поширення пропаганди чи дезінформації.

Ключові слова: політичний мем, політична поведінка, астротерфінг, політична культура, дезінформація, пропаганда, віртуальна реальність, політичний дискурс.

Вступ. Мему є доволі актуальним предметом досліджень політологічної науки. Перш за все варто наголосити, що вони безпосередньо пов'язані із збільшенням масштабів вивчення взаємозв'язку віртуальної реальності та політичних явищ. Раніше нами уже зазначалося, що збільшення впливу інтернету на масову свідомість спричинило модифікацію основних типів політичної поведінки [3, 5]. А віртуальна масова політична поведінка набула ознак чи не найактуальнішого предмету сучасних міжгалузевих наукових досліджень. Розвиток цифрових технологій, а також безконтрольне зростання можливостей щодо створення комунікативних вузлів, формування нових медіа і розростання ЗМІ зрештою посприяли руйнуванню раніше встановлених культурних меж, окреслених масовим суспільством, зумовлюючи формування зовсім іншого типу мислення [6, с. 138]. Е. Тоффлер свого часу розглядав можливість формування людини, яка була б здатною до сприйняття величезних масивів інформації, пульсуючих і зростаючих потоків даних, що співвідносяться з вимогами нової соціальної та технологічної реальності у суспільстві [8]. Однак інформація невинно зростає, щоденно середньостатистичний індивід через комунікативні

канали отримує таку кількість інформації, яку просто неможливо опрацювати: чим більше інформації, тим складніше відрізнити правдиву, чим більше комунікативних каналів, тим складніше розрізнити яке джерело інформації є достовірним. У такому постійно зростаючому напливі інформаційного потоку нам доводиться більше прикладати зусиль для того щоб опрацювати інформацію. Таким чином, опираючись на уявлення Канемана про функціонування двох систем мислення, можемо гіпотезувати: людський мозок настільки втомився аналізувати та робити складний вибір, що зрештою починає прагнути спростити життя до рівня функціонування першої – легшої, примітивнішої системи мислення. Психологічний вплив через інформаційні потоки є надпотужним: чим більше інформації, начиненої негативними емоціями, зокрема це стосується наративів страху, сорому, приниження, агресії, тим більше людина виснажується. Як наслідок – стрес, втома, відчуженість, емоційна лабільність, деморалізація. Це не може відбуватися з людиною поза соціально-політичним виміром, хоча б через її постійну залученість до нього. Сучасні дослідження вказують: залученість громадян до політики головно відбувається

через неформальну, символічну, творчу, спільну та цифрову мережеву діяльність. Розвиток інформаційного суспільства сприяє трансформації традиційної політичної діяльності. Соціальні мережі дозволяють обходити традиційні ЗМІ, отже залишаються важливими комунікативними вузлами політичних акторів. Особливої уваги заслуговує дослідження політичних мемів, які прийнято розглядати як «засіб передачі інформації», «приклад політичної сатири», «фрейми колективної дії», «жанри», «передвибірчі фрейми», «вияв непокори» тощо. У розумінні Л. Шифман політичні меми формують норми та дискусії про загальну світоглядну картину. Здатність досягати віральності дозволяють мемам брати участь у конструюванні віртуальної реальності, переплітати реальний та віртуальний світи [18], а отже суттєвим чином впливати на політичну дійсність: залученість до її формування великої кількості громадян та ключових політичних акторів.

Мета та завдання. Мета дослідження полягає у вивченні розуміння політичних мемів як вияву віртуальної політичної поведінки індивідуального та масового типу. У ході досягнення мети були поставлені наступні завдання: окреслити особливості функціонування інформаційного суспільства та виокремити основні характеристики віртуальної масової політичної поведінки; окреслити основні зміни, які впливають на сучасну віртуальну масову політичну поведінку, зокрема українського соціуму; визначити основні особливості політичних мемів; виявити основні підходи до розуміння поняття та подальший розвиток досліджень.

Методи дослідження. У роботі використано загальнонаукові і спеціальні методи дослідження: аналізу й синтезу, при дослідженні поняття політичного мему, та особливостей його вияву як віртуальної політичної поведінки, здатність до формування політичного дискурсу та фрейму; індукції та дедукції – через призму спостереження за особливостями зміни особливостей вияву політичних вподобань, зміни політичного вибору під впливом наративів, закладених у мемах; абстрагування, через призму дослідження впливу через реакції у соціальних мережах на поширення віральних мемів; науково-аналітичний метод, вивчення наукової літератури з теми дослідження.

Результати. Один із чинників формування політичної поведінки індивідуального, колективного чи масового рівня є актуальний тип політичного режиму, який існує у певному суспільстві. Політичні режими визначають процедури та способи організації провладних інституцій, здійснення влади, стилі прийняття суспільно-політичних рішень, взаємовідносини між політичною владою та громадянами [6, с. 42]. Згідно показників індексу демократії, у 2022 році Україна отримала 5,42 балів [1] – це найнижчий показник за період від 2006 до

2022 року, що дає змогу розглядати діючий режим як гібридний із тенденцією до авторитарного. У своєму дисертаційному дослідженні ми підкресливали, що кожен режим сприяє формуванню певної політичної поведінки. Так, масова політична поведінка у тоталітарних режимах характеризується конформністю, індиферентністю, «активізмом», «мобілізаційністю» тощо. У тоталітарному режимі влада робить вигляд ніби громадяни мають важелі впливу на її рішення: «відбувається формальне обмеження активності громадян на основі принципу «дозволено лише те, що встановлено владою»...ідеологізований конформізм ґрунтується на принципах непорушної одностайності, узгодженості думок та дисциплінованості у виконанні рішень [6, с. 42]. Політична поведінка у закритих, тоталітарних суспільствах формується через ідеологічне маніпулювання, а отже починає виконувати функції «виробництва політичних цінностей, лідерів, ідеологій...за принципом: «свій – чужий (ідеологічний ворог)»» [6, с. 43].

У авторитарному політичному режимі формується «авторитарна особистість». Після II Світової війни Т. Адорно досліджуючи феномен авторитарної особистості виокремив «симптоматичне поєднання рис для антидемократичної структури особистості»: конвенційність, покірність перед владою, деструктивність; цинізм; нетерпимість до думок інших, нетерпимість до невизначеності, хаосу, ригідність психіки, прихильність до стереотипів, закритість перед новим досвідом і знаннями, оцінка світу у чорно-білих тонах, неприйнятність складних понять та ін. Разом із своїми колегами йому вдалося довести, що схильність до авторитаризму детермінується чотирма основними чинниками: 1) суворим дотриманням загальноприйнятих норм та моделей поведінки у поєднанні із жорстоким покаранням за найменший проступок; 2) гіперпотребою у покорі та прояві солідарності по відношенню до високоавторитетних осіб; 3) узагальнене сприйняття оточення як ворожого; 4) містифікація свідомості [9, с. 47]. Демократичні суспільства, навпаки, схильні виховувати індивідів для яких характерна терпимість, толерантність, відкритість та психологічна гнучкість. Згідно досліджень, у такому суспільстві влада реагує на потреби громадян, а у останніх формується громадянська компетентність, електоральний вибір здійснюється через призму політичні позиції, фаховості й оцінки якості політиків [6, с. 45]. Розвиток інтернету у цьому контексті можна чітко розділити на два основні напрями: розвиток демократії та розмивання її принципів. З одного боку соціальні мережі, інтернет-портали, інші цифрові медіа забезпечують технічні аспекти інфраструктури, котрі дозволяють швидко, легко, дешево й зручно побудувати нескінченну кількість просторів для комунікації [15, с. 129], формувати доволі

прозорий та відкритий комунікативний простір. З іншого – інтернет дозволяє приховувати «ідеологів», політичних антрепренерів, які працюють над формуванням масової віртуальної поведінки, яка у свою чергу характеризується ситуативністю, емоційністю, симулятивністю, некритичністю сприйняття інформації, відсутністю чіткої політичної позиції тощо.

Віртуальну масову політичну поведінку детермінують певні політичні уявлення та переконання, стереотипи, політичні орієнтації та вподобання, які у великому відсотку надходять до споживача через соціальні мережі. Спостерігаючи, читаючи, створюючи та поширюючи відповідний контент політичної тематики ми не просто комунікуємо, але й створюємо певні віртуальні спільноти, творимо віртуальну колективну ідентичність, яка виявляється через спільні погляди на політичні події, спільні цінності та розуміння культурних тенденцій; формуємо загальне уявлення про політичну дійсність, що зрештою й обумовлює нашу політичну активність. Соціальні мережі полегшують доступ до інформації, а також відкривають можливість залучати до публічного обговорення громадян щодо місцевої, регіональної, національної та міжнародної політики. Один із парадоксів сучасності полягає у тому, що демократії шкодить і надмірна всюдозволеність у віртуальному просторі і її контроль. Надмірний контроль може розцінюватися як обмеження свободи думки чи слова. А от через відсутність чітких правил використання інтернету зростає загроза інформаційній безпеці, інколи навіть національного рівня. Про такий парадокс медійних засобів писав і Е. Гіденс, зазначаючи: «... виникнення глобального інформаційного суспільства становить потужну демократизаційну силу. З другого боку, телебачення та інші медійні засоби, немилосердно спрощуючи і персоналізуючи політичні питання, прагнуть зруйнувати той таки публічний простір діалогу, який вони започаткували..... поява гігантських мультинаціональних медійних корпорацій означає, що вельми нешляхетні бізнесові магнати можуть зосередити в своїх руках величезну владу» [2, с. 60].

Після всесвітнього скандалу із Cambridge Analytica світ побачили численні розвідки про використання соціальних мереж та замовлення астротерфінгу з боку урядів багатьох країн з метою поширення ворожнечі, політичного цькування, дискредитації політичних опонентів, поширення фейків, пропаганди та ін. Усе це є прикладами інструментів потужного впливу, який через використання соціальних мереж, нових медіа, систем штучного інтелекту, збору та аналізу великих даних може підсилювати упередження, нівелювати легітимність, знижувати можливість пізнавати й осмислювати політичну реальність навіть на глобальному рівні [10]. Дедалі частіше політичні

актори вдаються до застосування астротерфінгу (зустрічається автротурфінг) – технології штучного формування громадської думки за допомогою розміщення багаточисленних замовних публікацій, поданих як незалежні. Такі публікації можуть бути статтями у ЗМІ або місцевих пабліках, поширення мемів, демотиваторів, проведення флешмобів. Метою астротерфінгу є витіснення думок реальних людей, проведення сфабрикованих кампаній, що створюють враження про велику кількість людей, котрі вимагають чогось конкретного або ж виступають проти чогось [7, с. 75]. Зазвичай астротерфінг можуть використовувати корпоративні лобісти, маркетологи, політтехнологи, представники урядів, «лідери думок», інфлюенсери, представники певних державних органів та інституцій [13, с. 99]. Отже, усе вище викладене зумовило вибір предмету дослідження – політичного мему як вияву віртуальної політичної поведінки, визначення його суті, підходів до розуміння та взаємозв'язку із масовою політичною свідомістю сучасного користувача.

Вивчення мемів належить різним напрямкам наукових досліджень, у тому числі і політологічних. Поняття мему завдячує своїй появі Р. Доукінзу. Він позначав словом «мем» (тете – від гр. тітете – «імітація, наслідування») одиницю культурної трансмісії, або імітації, ототожнюючи його із геном. Дослідник наголошував на тому, що не всі мему є однаковими. Одні мему є більш успішними від інших, а отже вони також проходять певний процес «природного добору». Одне із досліджень пояснює мем як засіб формування цифрової культури: користувачі взаємодіють із культурними елементами та спільно обговорюють їх, формують цифрові спільноти; через мему вони виражають свою точку зору; обмінюючись та взаємодіючи із іншими користувачами, коментуючи, поширюючи чи залишаючи вподобайку на дописи інших, вони створюють цифрову систему комунікації. Л. Шифман визначає мему як «культурні одиниці, які поширюються онлайн від людини до людини, приймаючи форму жартів, текстів, зображень і відео» [18, с. 14]. Вона розглядає мему як новий спосіб політичної участі у демократичних і недемократичних режимах й досліджує їх як «агентів глобалізації». Також дослідниця [18, с. 129], підкреслює, що мему дозволяють користувачам зберігати почуття індивідуальності у ситуації колективної дії. Політичні мему відіграють одночасно роль індивідуального та колективного голосу, тим самим впливаючи на динаміку різних рівнів [14, с. 238]. У ще одному дослідженні мему розглядають як нові засоби обміну та отримання інформації, орієнтовані на індивідуальні переконання та ставлення до соціально-політичної дійсності. Мему – це група цифрових елементів, які: мають спільні характеристики змісту, форми чи позиції; були створені

з усвідомленням спільних характеристик; поширювалися, імітувалися та/або трансформувалися через інтернет багатьма користувачами» [11, с. 92]. Імітуючи культурний та інформаційний елемент людських спільнот, меми стають важливими частинами в процесі культурної передачі, збереження та відтворення інформації. Меми також можуть використовувати як фрейми для передвиборчих кампаній: виділяючи та акцентуючи певні функції, вони можуть підкреслювати та скеровувати електоральні уподобання у певному напрямку з наміром вплинути на кінцевий електоральний вибір [11, с. 97]. Окрім того дослідники зазначають, що використання політичних мемів для формування публічного дискурсу та суспільного обговорення більш притаманне для демократичних суспільств. У недемократичних режимах меми можуть розглядатися як вияв протесту [11, с. 96].

О. Семонюк розглядає політичні меми як форму політичного гумору чи сатири завдяки яким висміюються недоліки, дурниці та зловживання, доволі часто з метою присоромити або викрити окремих політиків, уряд чи саме суспільство. Унікальність використання у політичних мемах сатири полягає у її функції: конструктивній соціальній критиці, яка використовує дотепність, щоб привернути увагу як до окремих, так і до ширших проблем суспільства. О. Семенюк підкреслює: «політична сатира є грайливою, оскільки водночас прагне викликати і сміх і судження» [16, с. 83]. Також політичну сатиру розглядають як узагальнену форму політичного дискурсу, що містить кілька гумористичних елементів: агресію, гру, сміх і судження. У своєму дослідженні автор пропонує розділити публікації «політичної карикатури» на два напрями дослідження: як засіб політичної комунікації (вплив на віртуальну аудиторію з метою формування громадської думки, прагматизм, політичний цинізм, політичні інтриги та скандали); як вияв конструктивної функції (формування ідеології, соціально-політичної ідентичності) [16, с. 85].

Б. Віг'їнс та Б. Боуерс пропонують кілька підходів до розуміння мемів: меми як артефакти спільної цифрової культури та меми як жанр. У їхньому розумінні меми – це повідомлення, які передають споживачі (виробники мемів) з дискурсивною метою [19] мем як жанр, на переконання дослідників, концептуально відрізняється від уявлення про нього Р. Дукінза: мем – це культурна одиниця (або ідея), яка шукає тиражування з метою власного виживання; меми за своєю суттю є егоїстичними та шкідливими; меми вступають у постійне протистояння та боротьбу за індивідуальний розум; метою мему є прагнення здобути право бути віральним; мем включає гасла, крилаті фрази, моду, метафору тощо [19]. Спільним для дослідників цифрової культури та уявлення еволюційних біологів є наявність у мемах метафори та віраль-

ності [19]. Б. Віг'їнс та Б. Боуерс виокремлюють також емерджентні меми до яких відносять контр-культурні та соціально критичні повідомлення. До таких мемів можна віднести створення реміксів або перепрофілювання відомих зображень, які містять критичний погляд на ту чи іншу політичну ситуацію. Метою емерджентних мемів може бути інформаційна диверсія, яка спрямована на формування когнітивного дисонансу шляхом додавання політично вмотивованої критики чи сатири, але при цьому зберігатиме певні елементи впізнаваності. Вважається, що емерджентний мем є ідеальним засобом для культурного нагнітання та подібних форм диверсії, враховуючи присутність у ньому наголосу на стислій візуалізації об'єкта чи ідеї, які перебувають під пильною увагою соціуму [19]. Меми розглядають як один із ефективних і творчих способів поширення політичної пропаганди [12, с. 98] або як м'який, розважальний спосіб ділитися політичними новинами, який використовують користувачі соціальних мереж. У мемах креативно використані текст та ілюстрація, які у поєднанні створюють повідомлення відповідного тону. Як правило у візуальний образ, який закодований у політичному мемі відображається емоція, що суттєвим чином гальмує процеси раціонального мислення. Повідомлення, які ми зчитуємо із візуальних зображень передусім мають схожу дію до проєктивних психодіагностичних методик: коли ми дивимося на зображення бачимо щось, що нам близьке, щось що має сенс саме для нас, та тієї аудиторії користувачів, які реагують схожим чином. Так створюються спільноти із однаковими політичними цінностями і вподобаннями, формується колективна ідентичність, яка вирізняє нас від інших, тих, кому цей конкретний мем не передає жодної інформації. Використовуючи меми наратори здійснюють непрямий вплив, передусім на масову політичну свідомість. Через свою простоту, легкість та емоційність мемам вдається легко обійти «бар'єр раціонального спротиву». Людина, яка поширює мем часто навіть не задумується над його сенсом. Зазвичай інформацію, яку ми отримуємо від політичних мемів практично не можливо перевірити, проте через їхню простоту і лаконічність вона для нас є легкою для запам'ятовування [4]. У поєднанні із метафорою, легкість та лаконічність дозволяють мему залучати неймовірно велику кількість інтернет користувачів до політичної дискусії, саме цікаво, що мем дозволяє охопити навіть ту публіку, яка б ніколи й не думала брати участь у подібних обговореннях [12, с. 99], тим самим збільшуючи політичну участь громадян, мотивуючи їх виявляти свою поведінку, політичні вподобання чи орієнтацію у віртуальному просторі.

Висновок. Підсумовуючи, хочемо акцентувати: політичні меми є не тільки прикладом політичної сатири, але й інструментом спотворення політич-

ної реальності, поширення замовних політичних наративів, пропаганди та дезінформації. Взагалю мемі можуть мати критичний, глузливий, або ж інформативний характер. Завдяки особливості віртуальної реальності кожен користувач може бути не тільки споживачем інформації, яку передає мем, але й самому виконувати роль «режисера» політичної реальності. Набравши популярності серед віртуальної аудиторії, сконструйований політичний мем здатний формувати політичний дискурс. Наприклад, під час передвиборчих кампаній, використання мемів може вплинути на електоральний вибір, сформувати позитивне, чи, навпаки критичне ставлення до тієї чи іншої партії. У буденному житті політичні мемі можуть бути частиною політичного дискурсу країни; у вільній, демократичній країні – виконувати функцію комунікативного інструменту, у країнах із закритими режимами – формою вияву протесту. Якщо говорити про роль політичного інформаційного мему у контексті інформаційної війни, тут варто зважати на «виробника» і «замовника» поширення мему, адже смисли, закладені у простих повідомленнях, які на перший погляд можуть не містити нічого особливого, насправді можуть конструювати хибні уявлення про ключових партнерів, деморалізувати суспільство через надмірно негативні емоції тощо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Боротьба України за захист своїх кордонів є демонстрацією демократії в дії – дослідження «Індекс демократії» від The Economist. URL: <http://surl.li/lqvvt>
2. Гіденс Е. Нестримний світ: як глобалізація перетворює наше життя. Київ: Альтерпрес. 2004. 100 с.
3. Свідерська О. Теоретико-методологічні аспекти симулятивної масової політичної поведінки. *Вісник Львівського університету. Сер.: Філософсько-політологічні студії*. 9: 128–135.
4. Свідерська О. І. Роль політичного мему в інформаційних війнах. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2022. № 36. С. 136–140.
5. Свідерська О. Симулятивна компонента віртуальної масової політичної поведінки у суспільстві ризику. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Сер.: Питання політології*. 2020. Вип. 37. С. 46–53.
6. Свідерська О. І. Співвідношення психологічних та інституційних детермінант масової політичної поведінки в транзитних суспільствах: дис. ... канд. політ. наук. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка. 2018. 222 с.
7. Свідерська О., Чорний О. Астротерфінг як інструмент психологічного впливу на масову свідомість. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Питання політології»*. 2021. Т. 39. С. 71–79.
8. Тоффлер Е. Третя Хвиля. Київ: Вид. дім «Всесвіт». 2000. 480 с.
9. Adorno Th., Frenkel-Brenswik E., Levinson Daniel J., Nevitt R. *The Authoritarian Personality*. Sanford Verso Books. 2019 p. 1072 p.

10. Benkler Y., Faris R. and Roberts H. *Network Propaganda: Manipulation, Disinformation, and Radicalization in American Politics*. New York, NY : Oxford University Press, 2018. URL: <https://www.oxfordscholarship.com/view>

11. Buraga R., Pavelea A. Memes in Romania: A New Form of Political Participation. *Journal of Media Research*, Vol. 14, Issue 2(40). 2021. PP. 91–104.

12. Hassan Ali Abul, Sheikh M., Huma Muzafar *Political Satire through Memes: Content Analysis of Facebook Pages. Online Media & Society*. Vol. 3., 2022. Pp. 98–111.

13. Howard, Philip N. *New Media Campaigns and the Managed Citizen*. 2005. NY: Cambridge University Press.

14. Leiser A. Psychological Perspectives on Participatory Culture: Core Motives for the Use of Political Internet Memes. *Journal of Social and Political Psychology*, 2022, Vol. 10(1), 236–252, <https://doi.org/10.5964/jspp.6377>

15. Nowak J. *Aktywność obywateli online Teorie a praktyka*. Wydawnictwo uniwersytety Marii Curie. Lublin, 2011. 267 p.

16. Semotiuk O. Laughing at political opponents: Poroshenko's vs. Zelensky's supporters in memes. *The European Journal of Humour Research*, 11 (2) 37–48. <http://dx.doi.org/10.7592/EJHR2023.11.2.792>

17. Shifman L. Memes in a Digital World: Reconciling with a Conceptual Troublemaker. *Journal of Computer-Mediated Communication* 18, 2013. Pp. 362–377

18. Shifman, L. *Memes in digital culture*, 2014. Cambridge, MA, USA: MIT Press

19. Wiggins, B. E., & Bowers, G. B. Memes as genre: A structural analysis of the memescape. *New Media & Society*, 17, 2015. P. 1886–1906. <https://doi.org/10.1177/1461444814535194>

REFERENCES:

1. Borotba Ukrainy za zakhyst svoikh kordoniv ye demonstratsiieiu demokratii v dii – doslidzhennia «Indeks demokratii» vid The Economist (2023) [Ukraine's struggle to protect its borders is a demonstration of democracy in action – The Economist's "Democracy Index" study]. URL: <http://surl.li/lqvvt> [in Ukraine]
2. Gidens E. (2004). *Nestrymnyi svit: yak hlobalizatsiia peretvoriue nashe zhyttia* [A Runaway World: How Globalizatuon is Reshaping our Lives] Kyiv: Alterpres. [in Ukraine]
3. Sviderska O. (2017). *Teoretyko-metodolohichni aspekty symuliatyvnoi masovoi politychnoi povedinky*. [Theoretical and methodological aspects of simulative mass political behavior]. *Visnyk Lvivskoho universytetu*. Ser.: *Filosofsko-politohichni studii*. 9: 128–135. [in Ukraine]
4. Sviderska O. I. (2022). *Rol politychnoho mему v informatsiinykh viinakh* [The role of political memes in information wars]. *Aktualni problemy filosofii ta sotsiologii*. 2022. № 36. S. 136–140. [in Ukraine]
5. Sviderska O. (2020) *Symuliatyvna komponenta virtualnoi masovoi politychnoi povedinky u suspilstvi ryzyku* [Simulative component of virtual mass political behavior in a risk society] *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina*. Ser.: *Pytannia politolohii*. 2020. Vyp. 37. S. 46–53 [in Ukraine]

6. Sviderska O. I. (2018) Spivvidnoshennia psykholohichnykh ta instytutsiinykh determinant masovoi politychnoi povedinky v tranzhytnykh suspilstvakh [Correlation of psychological and institutional determinants of mass political behavior in transit societies]: dys. ... kand. polit. nauk. Lviv: Lvivskiy natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka. [in Ukraine]
7. Sviderska O., Chornii O. (2021). Astroterfing yak instrument psykholohichnoho vplyvu na masovu svidomist [Astroturfing as a tool of psychological influence on mass consciousness]. Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Seriya «Pytannia politolohii». 2021. T. 39. S. 71–79. [in Ukraine]
8. Toffler E. (2000) Tretia Khvylia [The third wave]. Kyiv: Vyd. dim «Vsesvit». [in Ukraine]
9. Adorno Th., Frenkel-Brenswik E., Levinson Daniel J., Nevitt R. (2019). The Authoritarian Personality. Sanford Verso Books. [in English]
10. Benkler Y., Faris R. and Roberts H. (2018). Network Propaganda: Manipulation, Disinformation, and Radicalization in American Politics. New York, NY : Oxford University Press, 2018. URL: <https://www.oxfordscholarship.com/view>. [in English]
11. Buraga R., Pavelea A. Memes in Romania: A New Form of Political Participation. Journal of Media Research, Vol. 14, Issue 2(40). 2021. PP. 91–104. [in English]
12. Hassan Ali Abul, Sheikh M., Huma Muzafar (2022). Political Satire through Memes: Content Analysis of Facebook Pages. Online Media & Society Vol. 3., 2022. Pp. 98–111. [in English]
13. Howard, Philip N. (2005). New Media Campaigns and the Managed Citizen. 2005. NY: Cambridge University Press. [in English]
14. Leiser A. (2022). Psychological Perspectives on Participatory Culture: Core Motives for the Use of Political Internet Memes. Journal of Social and Political Psychology, 2022, Vol. 10(1), 236–252, <https://doi.org/10.5964/jssp.6377>. [in English]
15. Nowak J. (2011). Aktywność obywateli online Teorie a praktyka / Wydawnictwo uniwersytetu Marii Curie. Lublin. [in Polish]
16. Semotiuk O. (2022). Laughing at political opponents: Poroshenko's vs. Zelensky's supporters in memes The European Journal of Humour Research 11 (2) 37–48. <http://dx.doi.org/10.7592/EJHR2023.11.2.792> [in English]
17. Shifman L. (2013). Memes in a Digital World: Reconciling with a Conceptual Troublemaker. Journal of Computer-Mediated Communication 18, 2013. Pp. 362–377. [in English]
18. Shifman, L. (2014). Memes in digital culture, 2014. Cambridge, MA, USA: MIT Press. [in English]
19. Wiggins, B. E., & Bowers, G. B. (2015). Memes as genre: A structural analysis of the memescape. New Media & Society, 17, 2015. P. 1886–1906. <https://doi.org/10.1177/1461444814535194>. [in English]

Political memes as a manifestation of virtual political behavior

Sviderska Olha Ivanivna

Candidate of Political Sciences,
Associate Professor at the Department
of Theoretical and Practical Psychology
National University "Lviv Polytechnic"
Stepana Bandery str., 12, Lviv, Ukraine
ORCID: 0000-0001-6618-0559

The article examines the concept of a political meme as a manifestation, first of all, of mass political behavior. It has been proven: memes are a very relevant subject of research in political science.

First of all, it should be emphasized that they are directly related to the increase in the scope of studying the relationship between virtual reality and political phenomena. Political memes are a direct consequence of the relentless development of the information society, which contributes to the transformation of traditional political activity. Social networks make it possible to bypass traditional mass media, so they remain important communication hubs for political actors. Special attention should be paid to the study of political memes, which are considered as a "means of information transmission", "an example of political satire", "frames of collective action", "genres", "pre-election frames", "expressions of defiance", etc. It has been established: certain studies (L. Shifman) consider political memes as determinants that shape norms and discussions about the general outlook; citizens' involvement in politics mainly occurs through informal, symbolic, creative, joint and digital network activities; the ability to achieve verisimilitude allows memes to participate in the construction of virtual reality, interweave the real and virtual worlds, and significantly influence political reality. Summarized: in combination with a metaphor, lightness and brevity allow a meme to attract an incredibly large number of Internet users to a political discussion, even those audiences who would never aspire to be politically active; political memes are not only an example of political satire, but also a tool for distorting political reality, spreading custom political narratives, propaganda and disinformation; memes can be critical, mocking, or informative in nature; a political meme can shape political discourse: during election campaigns, the use of memes can influence the electoral choice, form a positive or, on the contrary, critical attitude towards one or another party; in everyday life, political memes can be part of the country's political discourse: in a free, democratic country – to perform the function of a communicative tool, in countries with closed regimes – a form of protest; a political meme can be part of a hostile PSYOPS and an element of spreading propaganda or disinformation.

Key words: political meme, political behavior, astroturfing, political culture, disinformation, propaganda, virtual reality, political discourse.